

Stockholm den 8 juli 2022

Angående mål nr B 4382-22

I egenskap av offentlig försvarare för Max Serwin får jag komplettera tidigare ingivet överklagande enligt följande.

Frågan om prövningstillstånd

Max Serwin delar hovrättens bedömning av den samlade brottslighetens straffvärde och vad hovrätten vidare anger om tillämpning av 34 kap. 2 § brottsbalken på s. 85-86 i domen. Han ifrågasätter således *inte* att straffvärdet för den samlade brottsligheten i båda domarna överstiger straffmaximum, dvs. att det finns ett straffrättsligt övervärde.

Frågan är om de omständigheter som hovrätten hänvisar till på s. 86 i domen ("att Max Serwin varit häktad med restriktioner, av den tid han haft elektronisk övervakning i Storbritannien och av den långa tid han varit häktad med de begränsningar som gällt under covidpandemin") medför att straffet ska sättas ned eller inte.

Hovrätten har med hänvisning till NJA 2010 s 591 och Borgeke m.fl., Att bestämma påföljd för brott, s. 267 ansett att så inte är fallet. Skälen bakom hovrättens bedömning kan sammanfattas på följande sätt. De aktuella omständigheterna utgör s.k. billighetshänsyn enligt 29 kap. 5 § brottsbalken. Sådana omständigheter ska normalt beaktas i förmildrande riktning på så sätt att straffvärdet sätts ned (resultatet utgör straffmättningsvärdet). Men om man vid straffvärdesbedömning kommer fram till ett straffvärde som överstiger straffmaximum, dvs. att det finns ett straffrättsligt "övervärde", ska straffet *inte* reduceras. Detta eftersom reduceringen, så att säga, sker inom övervärdet och därför inte påverkar det slutliga strafflängden.

Innan NJA 2010 s 591 fanns ingen praxis från Högsta domstolen på hur billighetshänsynen i 5 § förhöll sig till straffrättsliga övervärden. I doktrinen har också argument *mot* att beakta straffvärdemässiga övervärden förts fram. Ett sådant är att domstolarna borde respektera den straffskala som lagstiftaren uppställt. Det maxstraff

som anges för olika brott skall därmed vara taket för straffvärdebedömningen och utgångspunkten för beaktandet av eventuella förmildrande omständigheter eller billighetsskäl. Därför bör straffvärdet aldrig kunna uppgå till mer än maximistrafet för brottet och att billighetshänsyn alltid ska beaktas.¹

Genom NJA 2010 s 591 satte dock Högsta domstolen ned foten och förklarade att straffrättsliga övervärden *kan* innebära att vissa billighetshänsyn inte kommer få något genomslag.² Men, som vidare anges, är billighetshänsyn enligt 5 § av olika slag och bedömningen kan därför utfalla olika beroende på vad för slags omständighet det rör sig om. Målet rörde sanktionskumulation och i fråga om sådana omständigheter ansåg Högsta domstolen att det, ”i regel, på motsvarande sätt som vid förmildrande omständigheter enligt 3 §, vid straffvärden som överstiger vad som motiverar straffmaximum krävas mer för genomslag i straffmätningen än när straffvärdet ligger i gränsområdet för straffmaximum”³. Utgångspunkten är alltså att straffkumulationer inte beaktas när det finns ett straffvärdemässigt övervärde.

Domskälen kan emellertid inte tolkas på annat sätt än att vissa billighetshänsyn *alltid* ska få genomslag, oavsett om det finns ett straffvärdemässigt övervärde eller inte. Högsta domstolen ger dock ingen vägledning i fråga om *vilka* billighetshänsyn som alltid bör beaktas. Vissa slag av omständigheter i 5 § har till exempel en starkare koppling till gärningsmannens utsatthet och känslighet (p. 1 och p. 6) och det har i doktrin lyfts fram att sådana omständigheter vid vissa förhållanden kan få större genomslag.⁴ Det har också framförts att om gärningsmannen lämnat uppgifter som har haft betydelse för utredningen (p. 5) så bör det alltid leda till att straffet sätts ned.⁵ Huruvida så är fallet besvaras dock inte i Högsta domstolens domskäl. Överhuvudtaget ger målet ingen vägledning för underrätterna i fråga om andra billighetshänsyn än sanktionskumulation.

Frågan besvaras inte heller i doktrinen. Generellt verkar uppfattningen vara att billighetshänsyn som utgångspunkt inte ska beaktas vid straffvärdesmässiga övervärden och att det inte görs någon skillnad på olika slag av omständigheter.⁶ En sådan tolkning är emellertid i strid med Högsta domstolens uttalande i NJA 2010 s 591, p. 13:

”billighetshänsyn enligt 5 § är av olika slag och bedömningen kan därför utfalla olika beroende på vad för slags omständighet det rör sig om”.

---

¹ Friberg, Straffmätning – om övervärden och andra värden, JT, 2010–11 s. 722 med vidare hänvisningar

² NJA 2010 s 591, p. 12

³ NJA 2010 s 691, p. 13

⁴ Friberg, Straffmätning – om övervärden och andra värden, JT, 2010–11 s. 720

⁵ Borgeke m.fl., Att bestämma påföljd för brott, s. 243 med vidare hänvisning till Asp, När man får slå i taket, i Ikke kun straf, Festrskrift till Vagn Greve).

⁶ Se t ex. Borgeke m.fl., Att bestämma påföljd för brott, s. 267 och Ågren, BROTTSBALK (1962:700) 29 kap. 5 §, Lexino, 2020-01-01.

Även när det i doktrinen hänvisas till nämnda uttalande utvecklas aldrig resonemanget till vilka slag av omständigheter som bör få genomslag även vid straffvärdemässiga övervärden.⁷

I förevarande mål har Max Serwin varit häktad med restriktioner under en sådan tid att det normalt skulle beaktas i mildrande riktning (jfr NJA 2015 s. 769 och NJA 2018 s 150). Avdrag för häktning med restriktioner sker inom ramen för p. 9 i bestämmelsen och utgör inte en sanktionskumulation. Det bakomliggande skälet är i stället att långvariga restriktioner innebär psykiska och fysiska påfrestningar för den enskilde, och att det vore obilligt att inte ta hänsyn till ett sådant men när straffet bestäms.⁸ De olika motiven bakom billighetshänsynen kan utgöra ett skäl till att se olika på dem i förhållande till straffvärdemässiga övervärden. Till skillnad från straffkumulationer utgör långvarig isolering ett sådant allvarligt men för den enskilde att det alltid (när tiden är tillräckligt lång) bör få genomslag i straffmättningsvärdet. Tyvärr ger varken NJA 2010 s 591, NJA 2015 s 769 eller senare praxis från Högsta domstolen något klart svar på om så är fallet.

Högsta domstolen bör därför, utifrån det som anges i NJA 2010 s 591, ge vägledning i fråga om det finns billighetshänsyn som, oavsett straffvärdemässiga övervärden, *alltid* ska beaktas, och, om så är fallet, hur olika slag av omständigheter ska bedömas i förhållande till övervärdet. Högsta domstolen bör i synnerhet uttala sig om det föreligger någon skillnad i det avseendet mellan sanktionskumulation (p. 4-6) och häktning med restriktioner (p. 9).

Grunder och omständigheter

Straffvärdet för den samlade brottsligheten uppgår till över åtta års fängelse.

Max Serwin har i målet suttit häktad från den 7 mars 2019 till och med den 4 december 2020, varav med restriktioner till och med 25 juni 2020. Det har under den tid han inte haft restriktioner varit pandemi på grund av covid-19. Pandemin har inneburit att besök- och telefontillstånd begränsats, vilket lett till att Max Serwin i princip inte har haft någon kontakt med sin sambo eller sina barn under häktestiden.

Max Serwin har också, till följd av utredningen i målet, varit underkastad övervakning med elektronisk fotboja i Storbritannien från 29 januari 2018 till och med den 5 november 2018.

Trots att det samlade straffvärdet överstiger straffmaximum ska omständigheterna ovan beaktas i mildrande riktning (jfr NJA 2010 s 591, NJA 2015 s 769 och resonemanget

⁷ Se t ex Bäcklund m.fl., Brottsbalken (1 jan. 2022, JUNO), kommentaren till 29 kap. 5§

⁸ NJA 2015 s. 769

ovan). Fängelsestraffet ska därför sättas ned.

Övrigt

Kostnadsräkning bifogas för det fall Högsta domstolen inte meddelar prövningstillstånd.

Stockholm dag som ovan,

Max Ahlgren genom Isak Åberg